

נייר עמדה – הר הבית במערכת החינוך

רקע:

הר הבית הוא המקום הקדוש ביותר לעם היהודי. ברור לכל לפיכך מדוע חשוב שמערכת החינוך הישראלית תעסוק בנושא באופן נרחב ותטפח את המורשת שלו.

במסמך זה נתמקד בשלושה מקצועות בהם ניתן לתגבר ולהעשיר את הלמידה אודות הר הבית של"ח, טיולי בית ספר, לימודי היסטוריה ואזרחות.

של"ח:

מקצוע המשלב שיעורים פורמליים בכיתה עם למידה לא פורמלית וסיורים בשטח. השיעורים קיימים בכיתות ח'-י' בקרוב למחצית מבתי הספר בארץ.

יום שדה של"ח בירושלים – ממנורה למנורה:

אחת הסדנאות שעוברים התלמידים נקראת בשם "ירושלים בירת ישראל". הסדנה כוללת שבעה שיעורים בכיתה + סיור בירושלים. הסיור מתחיל מהמנורה בכנסת ומסתיים במנורה ברובע היהודי. שם הסיור הוא: "ממנורת הריבונות למנורת הלב". שם זה מטשטש במודע או שלא במודע את קיומו של הר הבית ואת הזיקה לבית המקדש.

אנו ממליצים:

- א. לשנות את שם הסיור ל"ממנורת הריבונות למנורת המקדש או הר הבית".¹
- ב. לכלול בסיור הגעה לסיור בהר הבית/בשערי הר הבית – שם ניצבה המנורה בעבר.

¹ דרך ארץ בדרכי הארץ – חוברת הרציונאליים, עמ' 92.
<https://meyda.education.gov.il/files/noar/derecherez.pdf>

היש"מ | ממנורת הריבונות למנורת הלב

"עשרה קבין של יופי ירדו לעולם - תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו ואין לך יופי כיופייה של ירושלים"

(תלמוד בבלי, מסכת קידושין דף סט ע"ב)

המסר הערכי

באחריותו לטפח את ההיכרות שלי עם ירושלים כבירת ישראל המדינית והרוחנית, תוך גילוי סובלנות לבני דתות אחרות בעיר.

מטרת היש"מ

חיזוק זיקתו של התלמיד לירושלים כבירת ישראל באמצעות מפגש עם סמלי הריבונות, האתרים ההיסטוריים, האתרים המקודשים והנוף האנושי המגוון בעיר.

הרעיון המרכזי

יש"מ סדנת ירושלים נועד להפגיש את התלמיד באופן בלתי אמצעי עם אתרים בהם יוכל לחוש את המורשת היהודית ההיסטורית בעיר (ימי בית ראשון ובית שני) ואת סמלי השלטון והריבונות המאפיינים את העיר כבירת ישראל. מפגש זה יסייע לחזק בתודעת התלמיד את מעמדה של ירושלים כבירת ישראל ואת זיקתו לעיר כיסוד לזהותו הישראלית, היהודית והלאומית. מכלול הנופאדם של העיר ימחיש לתלמיד את קדושתה של העיר לבני הדתות השונות ויסייע להכרה בעוצמת הקשר הדתי והרוגשי שלהם לירושלים, ולהכרה בנחיצות קיום יחס סובלני לאחר שמירה על מעמדה של ירושלים.

צעת יום לירושלים:

אירוע נוסף של של"ח מתקיים בכל שנה לקראת יום ירושלים, ובו עולים לירושלים אלפי תלמידים מכל הארץ לצעדה בירושלים. מתחילים מחמש נקודות זינוק (גבעת התחמושת, ארמון הנציב, כנסת, נחלאות, הרכבת הישנה) ומסיימים בעצרת בבריכת הסולטן. בשנת 2019 הוקרן על הבמה סרטון ובו הצנחנים משחררים את העיר העתיקה. הסרטון דילג מהפריצה לשער האריות עד הירידה אל הכותל, וצנזר למעשה את שחרור הר הבית על ידי הצנחנים.²

אנו ממליצים:

שהאירוע יקבל התייחסות גם לנושא הר הבית/שחרור הר הבית אל מול אלפי התלמידים העולים לירושלים.

טיולים:

על פי תכנית הליבה "להכרת הארץ ואהבת המולדת" של משרד החינוך, כל תלמיד חייב להגיע לירושלים שלוש פעמים:

1. בכיתה ה' (במקביל ללימוד על ירושלים במסגרת גיאוגרפיה)
2. באחת מכיתות חטיבת הביניים (ז': במסגרת סיור בר מצווה/ז-ח': במסגרת סיור גיאוגרפיה/ט': במסגרת של"ח)
3. באחת הכיתות של החטיבה העליונה (י' במסגרת של"ח/י"א במסגרת מסע ישראלי או לימודי א"י)³

² על פי עדות אחד המורים שהיה בטקס.

³ תכנית הליבה להכרת הארץ ואהבת המולדת, עמ' 31. <https://meyda.education.gov.il/files/noar/tochliba.pdf>

10.5.1. שילוב ירושלים בתוכנית הסיורים הכוללת גן-י"ב

- על פי חוזרי מנכ"ל לטיולים (ס"ה/9 (ג)) ו"בשבילי ירושלים" (ס"ו/1 מכ"ז באב התשס"ה), כל תלמיד יבקר בירושלים שלוש פעמים במהלך לימודיו, פעם אחת בכל חטיבת גיל: ביסודי, בחט"ב, ובחט"ע.
- בבית הספר היסודי** התוכנית מנחה לסיור בירושלים בכיתה ה', משיקולים אלה:
- בכיתה ד' לומדים את הפרק "היישוב שלנו", לכן סיור לירושלים יכול לזמן לימוד מתוך השוואה.
 - בכיתה ה' לומדים בגיאוגרפיה את הפרק "ירושלים - עבר והווה כבירה", כך שניתן לנצל את הסיור כמרכיב בלמידת נושא זה.
 - בכיתה ה' לומדים בתנ"ך את כיבוש ירושלים על ידי דוד, כך שניתן לקשר את הסיור ללימודי התנ"ך.
- בחטיבת הביניים** הסיור יכול להתקיים בכל שכבות הגיל, על פי שיקולים אלה:
- בכיתה ז' ניתן לשלב את הסיור לירושלים באירועי הבר מצווה שמקובלים בבתי הספר.
 - בכיתות ז'-ח' הסיור יתקיים בשנה שבה נלמד בגיאוגרפיה הנושא "ירושלים והרי ירושלים".
 - בכיתה ט' הסיור יכול להתקיים במסגרת סדנת ירושלים שבתוכנית של"ח וידיעת הארץ.
- בחטיבה העליונה** הסיור יתקיים בדרך כלל בכיתה י', במסגרת סדנת ירושלים שבתוכנית של"ח וידיעת הארץ ו/או בכיתה י"א במסגרת מסע ישראלי, או בשילוב עם לימודי ארץ ישראל.

נעלה לירושלים:

משרד החינוך מממן אוטובוס לכיוון אחד לכיתות ה' / ז' / י' (50%) לטיול לירושלים. בהרשמה מראש בתחילת שנה בקישור באתר משרד החינוך.⁴

מדינת ישראל, משרד החינוך

מינהל חברה ונוער

פיתוח אגפים אודותינו אנגפים מחזות על סדר היום קטלוג הפרסומים פיתוח

אגפים > אגף של"ח וידיעת הארץ > נעלה לירושלים

נעלה לירושלים - תכנית המשרד לסיוע ועידוד הסיורים בירושלים

Like 0

משרד החינוך מקיים, באמצעות אגף של"ח וידיעת הארץ, פעילות שבמרכזה מסיורים תלמידי בתי הספר בשכונתיה, רחובותיה, סמטאותיה ומוסדות השלטון של בירת ישראל.

הסיורים מתקיימים בהתאם למתווה ולרעיונות החינוכיים של "תכנית הליבה להכרת הארץ" ובכפוף לתכנית הרצף היישובית המתקיימת בכל אחד מהיישובים במחוז.

אתרי חובה ורשות בירושלים:

על פי הנחיית משרד החינוך, בכול ביקור בירושלים יש לבקר בכותל המערבי, בכנסת ובקריית הלאום, בהר הרצל וביד ושם.

⁴ מתוך אתר משרד החינוך – אגף מנהל חברה ונוער.

<https://edu.gov.il/noar/minhal/departments/shelah/Pages/naale.aspx>

(בפועל אין אכיפה מלאה על ביקור בכל האתרים)
בנוסף לאתרי החובה, ישנם אתרי בחירה שצריך לעבור בארבעה מתוכם במהלך כול חטיבת לימודים
(יסודי, חט"ב, חט"ע):

- **מורשת העם והארץ:** אתר מקראי, מרד וחורבן, המשנה והתלמוד, הישוב הישן.
- **תרבויות קדומות בארץ:** התקופות הקדומות, התקופות המאוחרות.
- **המורשת הציונית:** התיישבות, עלייה, מורשת קרב, פיתוח לאומי.
- **דתות ועדות:** יהודים, נוצרים, מוסלמים ובדווים, דרוזים.

אנו ממליצים:

- להכניס את הר הבית כאתר ביקור **חובה**. אין הר הבית נופל בחשיבותו מהכותל המערבי, שהוא זכר למקדש שעמד על הר הבית. להיפך, הר הבית הוא המוקד החשוב יותר היסטורית וגם בימינו אנו.
- להכניס את הר הבית אל תוך הקטגוריה של אתר "מרד וחורבן", יחד עם האתרים: מצדה, גמלא, יודפת, אתרי מרד בר כוכבא. ראוי לציין כי כול אתרי החורבן הנ"ל, נחרבו סביב המלחמה על ירושלים.⁵

10.5.2. האתרים בתוכנית מגן ועד י"ב

אתרי חובה

- **ירושלים:** הכותל המערבי, הכנסת וקריית הלאום, הר הרצל, יד ושם.
- **תל אביב:** יפו ותל-אביב הקטנה (אפשר במסגרת יום במישור החוף, חוץ מבתי ספר מתל-אביב)
- **אתרי בחירה בכל שלב לימוד (יסודי ועל-יסודי)**
- **מורשת העם בארץ** - לפחות אתר אחד, מכל אחת מארבע תת-קטגוריות:
 - ♦ **אתר מקראי:** אתר מייצג את התנחלות שבטי ישראל או עיר/תל מקראי.
 - ♦ **מרד וחורבן:** לפחות אחד מאלה - מצדה, גמלא, יודפת, אתר ממרד בר כוכבא.
 - ♦ **המשנה והתלמוד:** בית כנסת עתיק, כגון - ברעם, קצרין, ציפורי, בית אלפא.
 - ♦ **הישוב הישן:** כגון - טבריה, צפת, שכונה חרדית בירושלים, פקיעין.
- **תרבויות קדומות בארץ** - לפחות אתר אחד, מכל אחת משתי תת-קטגוריות:
 - ♦ **התקופות הקדומות:** נמל עתיק (כגון יפו, דור) או אתר רומאי (כגון קיסריה).
 - ♦ **התקופות המאוחרות:** אתר צלבני או מוסלמי או ממלוכי או עותמאני.

מוקד טבע:

על פי הנחיות המוקד, היציאה מהר הבית (משער השלשלת) וההליכה ממנו עד הכותל, מחייבת ליווי של חמוש אחד לכול 50 תלמידים. וזאת, למרחק של כ-20 מטרים בלבד. הליווי כרוך בעלות של כ-800 שקל למאבטח עבור 5 דקות של שירות. קושי זה כשלעצמו מהווה מחסום בפני הקבוצות המעוניינות לעלות להר הבית.

אנו ממליצים:

תיקון לבעיה זו, בכך שמשטרת ישראל תאבטח את הציר משער השלשלת ועד לכותל בשעות הפתיחה של ההר, באופן שלא יחייב את הקבוצה בהזמנת מאבטח מטעמם, או שהליווי של המשטרה בהר הבית

⁵ תכנית הליבה להכרת הארץ ואהבת המולדת, עמ' 32.

<https://meyda.education.gov.il/files/noar/tochliba.pdf>

ימשיך עם הקבוצה עד לרחבת הכותל.

הנחיות ומגבלות לשורת מסלול

- הכניסה להר הבית עם נשק אסורה. היציאה דרך שער השלשלת מחייב מלווה חמוש, המלווה החמוש יחכה בשער השלשלת ליציאת הקבוצה.
- הכניסה להר הבית דרך שער המוגרבים, יציאה דרך שער השלשלת.
- עפי" הנחיית המשטרה חובה על כל מבוגר להציג תעודה מזהה (דרכון או תעודת זהות) בכניסה להר הבית. במקרה של תלמידים מספיקה תעודה מזהה של המבוגרים האחראים.

הבנתי

היסטוריה:

במסגרת לימודי היסטוריה, לומדים על ירושלים בתקופת הבית השני (בניית העיר על ידי עזרא ונחמיה, העיר בימי הורדוס, חורבן) ובתקופה המודרנית עם חזרת עם ישראל לארץ במסגרת התנועה הציונית.

אנו ממליצים:

- לעודד את התלמידים להגיש הערכה חלופית (30% מהציון הכללי) בנושא הר הבית והמקדש.
- להרחיב את הלימוד על הר הבית שיכלול גם את הר הבית בימינו-אנו, בימי בית ראשון, ואת מקומות ההיסטוריה במסגרת התנועה הציונית.

אזרחות:

במסגרת לימודי אזרחות, ניתן להגיע אל התנהלות מדינת ישראל בהר הבית דרך מספר תחומים:

- זכויות האדם: חופש הפולחן, חופש התנועה, הזכות לכבוד.
- ההצדקות לקיומה של מדינת ישראל: הצדקה היסטורית.
- עקרונות הדמוקרטיה: שלטון החוק.

המצב היום הוא שספרי הלימוד נתנים את העקרונות, וכל מורה יכול להביא דוגמאות אקטואליות. מורה שמכיר את נושא הר הבית יכול להביא משם דוגמאות, אך רוב המורים לא מכירים את הסוגיה ולא עוסקים בה.

אנו ממליצים:

- לעודד את התלמידים להגיש את מטלת הביצוע (20% מהציון הכללי) על סוגיית הריבונות בהר הבית ומצב זכויות האדם בו.